

procesů. Tabulka 1 ukazuje vzájemné vztahy mezi typologií procesů v šetření PISA 2018 a předešlou typologií z roku 2009, která byla používána i v letech 2012 a 2015.

Tabulka 1 Vzájemné vztahy mezi typologií procesů v šetření PISA 2018, škálami čtenářské gramotnosti v šetření PISA 2018 a typologií dovedností z let 2009–2015

PISA 2018 Kognitivní procesy	PISA 2018 Nadřazené kategorie pro konstrukci škál	PISA 2009–2015 Kognitivní dovednosti (aspekty)
plynulé čtení	výsledky budou prezentovány, avšak ne na škále čtenářské gramotnosti	nehodnoceno
vyhledávání informací v textu vyhledání a výběr vhodného textu	vyhledávání informací	získávání informací
doslovné porozumění propojování a vyvozování závěrů	porozumění	zpracování informací
hodnocení kvality a důvěryhodnosti uvažování o obsahu a formě odhalení a zpracování rozporu	posuzování a uvažování	zhodnocení textu komplexní (pouze pro elektronické texty)

3.3 Texty

Text či soubor textů vybraný pro hodnocení úrovně čtenářské gramotnosti musí obsahovat dostatek informací, aby se jím žáci mohli smysluplně zabývat, porozumět mu a své porozumění prokázat při zodpovídání otázek. Ačkoli je zřejmé, že existuje mnoho různých druhů textů a každý test čtenářské gramotnosti by měl zahrnovat jejich širokou škálu, nikdy nebyla vytvořena jediná, všemi uznávaná klasifikace typů textů. Snahy o klasifikování textů dnes navíc komplikuje nástup digitálních médií spojený se vznikem nových textových žánrů, z nichž některé budou možná nahrazeny jinými stejně rychle, jako se objevily.

Rámeček 2: Kritéria použitá pro klasifikování textů v šetření PISA 2009

V šetření PISA 2009 byly texty klasifikovány podle čtyř hlavních hledisek:

- médium: tištěné, elektronické;
- prostředí: autorské, založené na příspěvcích;
- formát textu: souvislý text, nesouvislý text, smíšený text, soubor textů;
- typ textu: popis, vyprávění, výklad, argumentace, instrukce, transakce.

V letech 2009 a 2012 měly země zapojené do šetření PISA možnost doplnit klasický papírový test čtenářské gramotnosti o nepovinný test čtení elektronických textů zadávaný na počítačích. Do šetření PISA 2015, které již probíhalo primárně na počítačích, byly pro hodnocení čtenářské gramotnosti převzaty původně tištěné texty z dřívějších cyklů PISA. Tyto texty byly rozděleny na pevné a dynamické podle rozsahu textu vzhledem k dostupnému prostoru pro jeho zobrazení. Delší texty musely být přeformátovány a doplněny o navigační tlačítka pro „listování“ mezi stránkami. Díky tomu získaly dynamickou povahu. Médium rozlišováno